

Дещо претензійна назва доповіді пояснюється подібністю, як на мою думку, проблем, що постають перед українськими періодичними науковими виданнями при спробі вийти в міжнародний інформаційний простір.

"Вісник зоології", заснований у січні 1967 року, виходить що два місяці та є основним науковим зоологічним виданням в Україні, яке публікує оригінальні дослідження в усіх напрямках зоології: фауна і систематика, екологія, етологія, описова й порівняльна морфологія та фізіологія тварин, зоологічні аспекти охорони природи. Роботи англійською мовою (як і французькою та німецькою) публікувалися в журналі ще з дев'яностих років уже минулого століття.

Приблизно 2003 року редколегія поставила перед собою завдання вивести журнал на якісно новий рівень, однак лише з 2008 року скорочена англomовна версія видання почала розповсюджуватись в електронному вигляді видавництвом *Versita*.

Минулого разу я вже розповідав про співпрацю "Вісника зоології" з цим видавництвом (Харченко, 2010). Нині в кожному номері публікується вісім англomовних статей. Наступного року ми плануємо збільшити їх кількість до десяти, а з 2014 сподіваємося цілком перейти на англійську мову.

Проблеми, з якими зіткнувся наш журнал при переході на англійську мову, можна умовно поділити на формальні, котрі необхідно вирішувати, якщо ми вже зважились на цей крок, і концептуальні або "світоглядні", що в нашій реальності вирішуються з великими складнощами або не вирішуються взагалі. Цей поділ, однак, не є абсолютним, і проблеми переростають одна в одну, часом утворюючи складний вузол.

До формальних проблем насамперед належить вибір видавця. Чому *Versita*? На це питання можна також відповісти питанням: а чому ні? Крім *Versita* українськими журналами цікавились лише представники "МАЙК-Інтерперіодика", які, в першу чергу, хотіли співпрацювати з тими журналами, котрі **вже** видавались на заході. Інші їх просто не цікавили.

Versita — це перше, навіть єдине, видавництво, яке запропонувало прийнятні умови видання англomовної версії. Передусім це поступовість переходу та ціна, яка в 2008 році вже не лякала і яку можна було обговорювати.

Як і в будь-якій справі, у видавничому проєкті гроші є головною проблемою. При співпраці української бюджетної організації з зарубіжними

видавцями саме адаптація процесу оплати до наших реалій є найбільшим "головним болем", оскільки зарубіжному партнеру повсякчас треба пояснювати, що, крім угоди і виставленого рахунку, нам потрібний іще цілий стос паперів, перелік яких може змінюватись з року в рік залежно від того, хто сидить в казначействі. І впевнений поступ нашої англійської версії, окрім волі директора Інституту, значною мірою завдячує ще й подвижницькій роботі бухгалтерії.

Мовні проблеми. Знання коштують дорого. Знання спеціальної зоологічної літературної англійської мови коштує дуже дорого, оскільки далеко не всі автори володіють нею в достатньому обсязі. Тут дуже допомагають зарубіжні члени редколегії та рецензенти.

Зазираючи наперед, у той час, коли журнал стане повністю англійським, я бачу необхідність обговорити певну реорганізацію його змісту. Нині ми публікуємо так звані "нотатки" — невеличкі повідомлення обсягом до сторінки, які заповнюють порожні місця, щоб кожна наступна стаття починалася з непарної сторінки. Вони не реферуються, і я не бачу можливості їх публікації в електронному вигляді. Водночас такі "нотатки" містять корисну інформацію, дозволяють "застовпити" пріоритет і можуть вважатися публікаціями для аспірантів.

Концептуальними проблемами є склад редколегії, рецензенти, портфель редакції, її штат і оплата його праці.

Для журналу корисно, коли половину чи навіть більшу частину редколегії складають зарубіжні, західні, науковці з високим рейтингом. Проте за вимогами до так званих фахових наукових видань у редакційній колегії повинна бути певна частина українських професорів та докторів наук. Таким чином, її склад збільшується до величини, що ледь не переходить межу керованості.

Члени редколегії мають рекомендувати рецензентів для рукописів, що охоплюють досить широке коло питань. А це можливе лише при постійному доступі хоча б до основних реферативних баз даних. Ми пішли на компроміс і просимо авторів самих назвати кілька прізвищ осіб, котрі могли б кваліфіковано оцінити їхній доробок.

Проблема "редакційного портфеля" виникла недавно. Її коренем, знову ж таки, є проблема мови, маловідомість журналу в світовому науковому просторі, а також відверте небажання певної частини авторів за сучасної системи оцінки наукової праці публікуватися англійською мовою. Думаю, це проблема перехідного періоду, що поступово вирішиться.

Штат редакції та оплата його праці теж належать до другої групи проблем, оскільки вирішуються вкрай складно. Знання англійської мови співробітниками редакції та доступ до реферативних баз стають незаперечною умовою їхньої продуктивної роботи. Бюджетна установа просто не може платити стільки, скільки коштує такий фахівець. У такому разі покладатися можна лише на ентузіастів, людей, відданих своїй справі, готових працювати за копійки. Та чи надовго їх вистачить?

Однак основною проблемою інтеграції української наукової періодики в міжнародну спільноту є питання: "А для чого?" Сама система оцінювання, організації та оплати наукової праці зовсім не сприяє цьому процесу, і вирішення "концептуальних" проблем лежить далеко поза межами компетенції редколегії окремого наукового видання.

Не тішачись оптимістичним поглядом на майбутнє наших журналів, вважаю, що перемогти в боротьбі за своє існування академічна періодика має надію лише за умови об'єднання видавничого процесу всіх журналів в одному підприємстві — і зробити це мусить Видавничий дім "Академперіодика" Національної академії наук України.

Харченко В.О. Versita: наш провідник від традицій до інновацій // Наука України у світовому інформаційному просторі. — К. : Академперіодика, 2010. — Вип. 3. — С. 25—26.